

שלימה משנתו

פנינים מתורתו של הגאון המופלא רבי שלמה אסולין זצוק"ל

הגליון מוקדש

לע"נ רבנו שלמה בן ר' מאיר ושמחה
נלב"ע ז' מר חשוון תשפ"ד
ולרפו"ש להגה"צ רבי גבריאל בן מזל טוב
ולרפואת ר' מרדכי בן רבי אליעזר זצ"ל
ולהצלחת התורם בעילום שם.

פרשת בשלח

ט"ז שבט תשפ"ד | גליון 11

תשובה שלמה

לטרוח ברוחניות

"ויהי בשלח פרעה את העם, ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, כי אמר אלהים, פן ינחם העם בראותם מלחמה, וישבו מצרימה. ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף".

מדברי הפסוקים משמע שלמעשה המסלול של עם ישראל היה צריך להיות, לצאת ממצרים,

לכיוון ארץ ישראל, ולהכנס לארץ ישראל מצד דרום, שזה הדרך הקצרה ממצרים לארץ ישראל. ומסלול זה עובר דרך ארץ פלשתים, שהיו גרים אז בדרומה של ארץ ישראל. אבל, ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, כי קרוב הוא. ומה בכך שזה קרוב. כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה, אם יראו מלחמה שבאה עליהם, או שיש מלחמה בקרבתם, וישבו מצרימה. ולכן ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף, ללכת בדרך הארוכה, ולהכנס לארץ ישראל מצד צפון דרך עבר הירדן.

והדבר הזה הוא פלא. וכי אם לא היה חשש של פן ינחם העם בראותם מלחמה, הם היו נכנסים מצד דרום. והרי הם צריכים בין כך ללכת דרך המדבר, כדי להגיע להר סיני לקבל את התורה. כמו שנאמר למשה רבינו בפרשת שמות (ג' י"ב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה.

וא"כ אין מקום פסוק זה כאן. אלא אחרי מתן תורה, ואחרי ששהו בהר סיני שנה שלימה, ורצו ליסוע משם לארץ ישראל, שם התורה היתה צריכה לכתוב, ←

בס"ד יצא לאור ספר

תשובה שלימה

שיחות על מעלת ימי השובבי"ם
וניצולם לתשובה ותיקון עוונות
מאת רבנו הגאון המופלא

רבי שלמה אסולין זצוק"ל

ניתן להשיג

ירושלים-0548442896, ב"ב-0548474489

אשדוד-0527176698

במחיר עלות בלבד

וכן ניתן להשיג את ספריו שמן למאור
עה"ת ב"כ, שלמי שמחה עה"ת ב"כ,
מעין גנים על בראשית

מעבדנו. וצ"ל שע"י ממונם שהשאלום נהפך לבם, ועי"ז נתעוררו להתחרט גם על מה ששלחום מן העבודה. וזה ביאור הפסוק ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם מפני ממונם שהשאלום, ועי"ז ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו. (שמן למאור, בשלח אות ב').

"כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד" וגו', (י"ד, י"ג).

ה'את' דבא לרבות, יובן ע"פ מה שכתב רש"י בפסוק י' על הפסוק 'והנה מצרים נוסע אחריהם - ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור למצרים, עכ"ל. ועל זה אמר כאן, כי אשר ראיתם את מצרים, מצרים הם אנשי מצרים, את הרשע של מצרים, שגם אותו לא תוסיפו לראותו עד עולם. וכן מפורש בזה"ק (בשלח נ"ב ב', נ"ד א') שגם השר של מצרים מת, ולומד כן ממה שכתוב (בפסוק ל') וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, שמדבר על השר של מצרים שראוהו מת.

(דקדוקי תורה - את לרבות, בשלח אות ב').

"וירא ישראל את היד הגדולה וגו' ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו", (י"ד, ל"א).

הפסוק פתח בלשון יחיד וסיים בלשון רבים, כי במכות מצרים כולם ראו בשהו את היד הגדולה, לכן אמר וירא בלשון יחיד לומר שכולם היו שוים בו. אבל היראה והאמונה שזכה כל אחד מישראל, זה היה ע"פ עבודתו ודרגתו הרוחנית, ולכן בזה כתב ויראו ויאמינו לשון רבים, כי לא היו שוים בהשגות ביראה והאמונה. (שלמי שמחה, בשלח אות ז').

"צללו כעופרת במים אדירים", (ט"ו, י').

שאלה. הבא מקור מן הגמרא על מי מדבר הפסוק בתיבת אדירים.

תשובה. מפורש במנחות (נג' ע"א) שאדירים מדבר על המצרים, שהם צללו כעופרת במים. אבל רש"י בספר שופטים (ה', כה') כתב שהמים נקראו אדירים. (שואל כענין, בשלח אות א'. כת"י).

מאמר הפרשה

יציאת מצרים - יציאה מגלות הנפש

כתוב בתחילת הפרשה ז'יהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו

פניני הפרשה

"וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים" (י"ג, י"ח).

יש לדקדק למה כתוב וחמושים עלו בני ישראל, דסגי לומר וחמושים עלו מארץ מצרים, ופשיטא דקאי על בני ישראל שהרי עליהם הפסוק מדבר.

ונראה ע"פ מש"כ רש"י בפרשת דברים (א', ח'), שכל מה שהוצרכו ישראל לכלי זיין במלחמותיהם היה משום ששלחו מרגלים, ואילו לא היו שולחים מרגלים לא היו זקוקים כלל לכלי זיין, אלא היו שונאים נופלים לפניהם מעצמם. ולזה אמר וחמושים עלו בני ישראל, שבני ישראל נטלו עמהם מעצמם כלי זיין, ולא היה ע"פ ציווי הקב"ה, כי מצד ציווי ה' לא היו נצרכים כלל לכלי זיין, כי היו נוצחים בלא זה.

(שלמי שמחה, בשלח אות ב').

"כי השבע השביע וגו' והעליתם את עצמותי מזה אתכם", (י"ג, י"ט).

פירש"י 'לאחיו השביע כן, למדנו שאף עצמות כל השבטים העלו עמהם שנאמר אתכם, עכ"ל. ולכאורה תמוה למה הוצרך יוסף להשביע במיוחד שיעלו את עצמותיו, הרי כשם שבני השבטים יעלו את אביהם ראש השבט כך בני יוסף יעלו את יוסף. וכן איתא מפורש בסוטה י"ג ב' שגם אם ישראל לא היו מתעסקים בארונו של יוסף, היו מתעסקים בניו של יוסף בזה. ולא מצאנו ששאר השבטים השביעו את בניהם, ולמה דוקא יוסף הוצרך להשביע.

ונראה ליישב ע"פ מה שאיתא בירושלמי סוטה סופ"ק, שהקב"ה הבטיח לכל השבטים היורדים למצרים שיעלום לארץ ישראל. וז"ל הירושלמי 'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, מה ת"ל גם עלה, אמר, אותך אני מעלה ושאר השבטים אני מעלה'. והבין יוסף שהבטחת הש"י הוא רק לשבטים שירדו למצרים בשעת ההבטחה, אבל הוא שכבר היה במצרים לא נכלל בכלל ההבטחה שיעלה ממצרים, ולכן השביע את ישראל שיעלוהו אף ששאר השבטים לא השביעו כן, כי לשאר השבטים היה הבטחה מהש"י שיעלו משא"כ ליוסף שלא היה לו הבטחה.

"ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו" וגו', (י"ד, ה').

ופירש"י 'שנהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשאלום, עכ"ל. וצ"ע שהרי בפסוק מפורש טעם אחר שאמרו מה זאת עשינו כי שילחנו את ישראל

המשך תשובה שלמה

שאע"פ שיקלו ללכת מהר סיני לכיון דרום לצד ארץ ישראל, הקב"ה סיבב אותם להכנס מצד צפון של ארץ ישראל. אבל למה זה כתוב כאן, ועוד כתוב ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, שמזה משמע שמיד כששלח פרעה את העם הקב"ה לא הסיע אותם דרך ארץ פלשתים. הרי כששלח פרעה את העם, בין כך לא היה שום תוכנית להכנס לארץ ישראל, אלא להגיע להר סיני. והתשובה לזה, שהפסוק רצה להודיע מיד בשלח פרעה את העם את התוכנית הזו, שמעולם לא היה צד להכנס לארץ ישראל מדרום אלא מצפון דרך סיבוב ארוך, ויסב אלהים את העם, כדי לבסס יסוד גדול מיד ביציאת מצרים, ולהודיע שאם יש צד של נוח ונעים יותר לגוף, אבל יש בזה סיכון לרוחניות, צריך להעדיף את הטירח לגוף, כדי להציל את הנשמה, וזהו המסלול שהקב"ה מנהיג את עם ישראל מהרגע של יציאת מצרים.

מצד הגוף נח יותר להכנס לארץ ישראל מצד דרום, יותר קצר. מצד הנשמה, יש סכנה, פן ינחם העם וישבו מצרימה. לכן כדי להתרחק ממצב של סכנה לנשמה, המחיר הוא להטריח את הגוף.

ולא רק במצב של ודאי סכנה לרוחניות יש להטריח את הגוף, אלא אפילו בספק סכנה לנשמה. לכן לא כתוב כי ינחם העם וישבו מצרימה, אלא פן ינחם העם, גם על צד של ספק שיתחרט העם, גם זה סיבה של ויסב אלהים את העם, וזהו הדרך שהקב"ה מנהיג את עם ישראל.

ולכן כשנלמד מיד, וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל וישבו לפני פי החירות, כלומר לחזור אחורה במקום להתקדם, למה לחזור אחורה, הרי יש בזה טירחה, בא נתקדם ונצא מתוך שטח מצרים. אומר הקב"ה שהמטרה היא, ואכבדה בפרעה ובכל חילו, יהיה נעשה קידוש ה' אצל עם ישראל והקב"ה יהיה נכבד בעיניהם. וגם וידעו מצרים כי אני ה'. וכיון שיש מטרה רוחנית, הגוף זר הצידה, לכן שווה את הטירח לשוב אחורה, כדי להשיג קידוש ה' בעולם.

כך מתנהג הקב"ה בהנהגת הכלל, וכך הוא מתנהג עם כל יחיד ויחיד. אדם מלא שאלות, למה הקב"ה עושה כך, ולמה שלא יעשה כך ונחסוך את הצער שאני עובר. התשובה היא, הנהגת ה' בעיקר להיטיב לאדם ברוחניות, ועבור התקדמות רוחנית, לפעמים צריך לשלב בצער וטירח לגוף. כיון שאנחנו רואים הכל במצב הגשמי, נבצר מאתנו לראות את התועלת הרוחנית, שיש בכל פרט בהנהגת ה' בבריאה.

וכך צריך להיות הנהגת האדם עם עצמו. אדם מגיע להשתתף בתיקוני השובבי"ם. ודאי יש בזה קושי וטירח, לפנות את כל הזמן שצריך לזה, שבוע אחרי שבוע, ולקבל תענית ולהתאמץ. והוא יכול לחשוב, למה להתאמץ, הרי זה יום רגיל, ובחוץ לא ניכר כלום שזה יום של תשובה. למה להתאמץ.

מה אדם ישיב לעצמו. אני יהודי, ויהודי צריך להתאמץ ולהזיז כל ענין גשמי עבור ענין רוחני. כדי לזכות לעשות תשובה בציבור, ולנצל את ימי השובבי"ם כראוי, אקיים בעצמי, טוב לי כי עונתי למען אלמד חוקיך. זה היה המסלול של עם ישראל מיד ביציאת מצרים, וזה גם המסלול של כל יהודי עד היום.

(מתוך הספר תשובה שלמה)

זה לא נחשב גלות כי העיקר הוא היכן שנפשו של אדם נמצאת.

ולפי"ז כשיצאו ישראל ממצרים הנה פשוט שבכלל יציאת ישראל ממצרים לא יצא רק הגוף אלא גם הנפש, והיינו שהקב"ה ריפא גם את הנפש מכל פגיעה שנפגעו במצרים, כי אם לא היה כך מה הועיל שהגוף יצא ממצרים אבל הרי מצרים לא יצא מהנפש, ולכל מקום שהולכים נושאים בתוכם את מצרים. וכן כשיאלנו השי"ת מתוך הגלות הנה פשוט שלא רק הגוף יצא מן הגלות, אלא גם הנפש באופן שגם הגלות תצא מתוכינו, דהיינו כל השפעות הגלות שהשפיעו על כל אחד בגשמיות ורוחניות, כי בלא זה לא יועיל הגאולה כלום, כי עדין הגלות נמצאת בפנימיות ישראל, ולכן פשוט שלא רק שנזכה לצאת מן הגלות אלא גם הגלות תצא מתוך פנימיות ישראל.

{וכן מבואר מרש"י תהלים ק"ב י"ט, עיי"ש}

ועפי"ז יש לפרש שלכן נקרא ענין יציאת מצרים בשם זה, כדי ללמד על עיקר הנס שאין עיקר הנס במה שיצאו ישראל בגופם ממצרים, אלא עיקר הנס הוא במה שמצרים יצא מישראל, ולכן נקרא יציאת מצרים, כלומר יציאת מצרים מתוך נפשות ישראל, לרפאות את נפשם לגמרי מכל השפעה של מצרים, ומכל רגש וחובה למקום זה.

ונמצא שכאשר יצאו ישראל ממצרים לא היה להם שום הרגש כלפי מקום זה, כי נפשם נרפאה לגמרי, ועפי"ז מובן שאם אדם יחשוב בלבו ויעורר געגועים לשוב למצרים, הרי הוא פוגם ביציאת מצרים שהרי השי"ת ניתק את ישראל לגמרי ממצרים אפילו בנפשם. ועפי"ז מובן מש"כ פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה, כי היה כאן חשש בב' דברים א' פן ינחם העם לחשוב מחשבה לשוב למצרים, וזה פגם אחד לעורר בנפשם רצון לשוב למצרים. ב' שמא ישובו בפועל למצרים וזה פגם שני שגם הגוף ישוב למצרים.

ולכן מובן שבכל פעם שנתלוננו ישראל למה העלייתנו ממצרים אע"פ שלא חזרו בפועל למצרים, פגעו בעצם יציאת מצרים, כי בכלל הנס היה ההתנתקות גם בנפש למצרים, והם עוררו את עצמם לשוב למצרים אף שהקב"ה ניתק אותם ממקום זה.

(מעין גנים שמות ח"א בשלח מאמר ב').

מצרימה'. ופירש"י 'פן ינחם יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב' עכ"ל. ומפורש כאן שחשש השי"ת על ב' דברים א' פן ינחם העם בראותם מלחמה, דהיינו שמא יחשבו ישראל מחשבה להתחרט על שיצאו וירצו לחזור. ב' וישבו מצרימה, הם גם יחזרו בפועל למצרים.

והענין צריך ביאור למה חשש השי"ת פן יחשבו מחשבה לשוב למצרים, הרי העיקר הוא שלא ישובו למצרים, ואם חשבו לחזור למצרים ולא חזרו א"כ לא עשו כלום, ואם ח"ו היו חוזרים למצרים הרי ברור שחשבו על זה קודם, וא"כ היה לפסוק לומר פן ישוב העם מצרימה, ומה הדגש כאן על המחשבה שיחשבו לחזור למצרים. עוד יש לעמוד על מה שתקינו לנו אנשי כנסת הגדולה בקידוש של ליל שבת ובקידוש ליל יו"ט ובתפילות שבת לשון זכר ליציאת מצרים, וכן מורגל בפי כל שאת נס יציאת ישראל ממצרים קוראים בשם יציאת מצרים, והוא פלא כי לשון יציאת מצרים משמע שמצרים יצאו, והרי עיקר הנס היה שישראל יצאו ממצרים, וזה לא משמע בתיבות יציאת מצרים, והיה לחז"ל לתקן ולומר יציאת ישראל ממצרים, או לומר יציאה ממצרים, ולא לומר יציאת מצרים, דמשמע שמצרים יצאו.

ולהבין הדברים בעומקם בס"ד נקדים הקדמה, והוא שידוע שאדם מורכב מגוף ונפש וכשם שיש חולי בגוף כך יש חולי בנפש, וחולי הגוף תלוי ברפואות הגוף, אבל כשיש חולי בנפש אין הגוף יכול לרפאותו. וחולי הנפש הוא ע"י דברים הפוגעים בנפש כמו בזיון גדול, או שאדם סובל יותר מכוחות גופו עד שגם נפשו מתמוטטת, וכידוע שהוא דבר קשה מאוד לרפא את הנפש, הרבה יותר קשה מרפואת הגוף, ולכן אדם שסבל במקום אחד יסורי גוף ויסורי נפש אפילו אם לבסוף יצא מאותו מקום וניצל, אבל מ"מ נפשו עדין בשבי.

והנה הדבר פשוט שכשהיו ישראל במצרים הפגיעה היתה בגוף ובנפש כי מלבד מה שנשתעבדו המצרים בגופם, עוד שברו את רוחם ע"י שעבדו בהם בפרך בעבודה שאין לה שום תועלת, {ועיין רש"י בהר כה' מג'}. והוא גם דבר פשוט ומסתבר שבגלות מצרים הנפש ג"כ היתה בגלות ולא רק הגוף, כי אם הצער במצרים היה רק בגוף ולא בנפש, א"כ למעשה

מתוך צוואת רבנו זצ"ל לכלל ישראל.

"הני כתוב מתוך יסודי נפש גוף ביד משותקת וכתב רועד ולא קריא את הדברים דלהלן..... ועתה יש לי להודיע לכל ידידי ואהובי נשמות ישראל היקרים לי מאוד, שהיות וסבלתי הרבה בחיי הן בידוע והן מה שלא ידוע, ולא מצאתי שום נוחם בצערי, אמרתי לרשום שורות אלו. אין אתי יודע מה יהיה עמי לאחר פשייתי אבל רצוני חזק להיות משען ומשענה לכל הסובלים יסורים בין ברוחניות ובין בגשמיות. ואפילו למי שיחשוב שהוא הרשע הכי גדול. לכן מתוך מחשבה רק להועיל ולא לצער כלל, אם אפשר שכל מי שירגיש צער הן בגשמיות הן ברוחניות, ימחול נא להיכנס לחדר בבית לבד, ולהדליק עבור נשמותי ולומר אני מדליק נר זה ליעילי נשמת פלוני בן פלוני {שלמה בן מאיר ושמוחה}, ויפרש את בקשתו ויוכל לשפוך את ליבו על יד הנר ככל מה שירצה הן באריכות הן בקצרה, ואפילו אם יחשוב שהוא רשע ופושע גדול, יש בליבי מקום לכל מי שחושב שהוא רשע ופושע לשמוע דבריו באריכות. ולא יחסו על טרחתי אלא יחסו על עצמו. ואם יהיה אפשרות בידי להועיל ארצה מאוד להועיל, ואם לא אוכל להועיל אקווה לעטוף אותו באהבה וחיבה ולתת לו בלב תנחומים ותקווה טובה. ואם גם זה לא אוכל, מקסימום הפסיד נר קטן, ולא טרח הרבה. כל זה כתבתי בישוב הדעת ומתוך הרבה מחשבה והתלבטויות עד שהעזתי לכתוב דברים אלו, ואקווה להיות לעוז לכל הסובלים ברוחניות וגשמיות. ממני הנפרד מכם באהבה ועומה רק בגוף וקשור עם כל נשמות ישראל בלי יוצא מן הכלל באהבת עולם".

נתרם ע"י הנדיב החפץ בעילום שם
להצלחה ברוחניות ובגשמיות

נתרם לרפואת
ר' מרדכי בן רבי אליעזר זצ"ל